

Zápis z 27. celostátního akvizičního semináře, konaného 19. října 2017 v Havlíčkově Brodě

Zahájení

27. celostátní akviziční seminář se uskutečnil 19. října 2017 od 11 hodin v budově Staré radnice v Krajské knihovně Vysočiny. Na semináři přítomné přivítal Mgr. Daniel Bechný, ředitel SVKPK a předseda sekce pro akvizici SDRUK. Dále se slova ujala Ing. Jitka Hladíková a pohovořila o organizačních věcech. Následně předala slovo PhDr. Markétě Hejkalové, ředitelce 27. podzimního knižního veletrhu, která všechny přítomné pozvala na něj i na jeho doprovodný program.

1. BLOK 11:00 -12:00

Priorita 3. Budování knihovních fondů a informačních zdrojů

S prvním příspěvkem vystoupil PhDr. Hanuš Hemola z NK ČR, aby účastníkům přiblížil Prioritu 3 [Koncepte rozvoje knihoven ČR na léta 2017 – 2020](#), která se týká budování knihovních fondů a informačních zdrojů. Nejdříve představil celou koncepci a její priority a poté jednotlivá opatření z této konkrétní priority. Koncepce byla 23. 11. 2016 byla přijata a vzata na vědomí vládou ČR. Základním motivem a cílem koncepce je společné budování knihovny, jejích služeb a informačních zdrojů a otevřeného prostoru pro vzdělávání, kulturu a osobní rozvoj, což je i formulováno ve vizi koncepce. Prioritními oblastmi k zajištění budoucího rozvoje knihoven jsou tyto body:

- knihovny ve virtuálním prostředí,
- knihovny jako otevřená vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní centra,
- budování knihovních fondů a informačních zdrojů,
- trvalé uchování tradičních knihovních dokumentů,
- výstavba knihoven, podpora infrastruktury ICT v knihovnách,
- systém hodnocení a marketing veřejných knihovnických a informačních služeb,
- vzdělávání pracovníků knihoven,
- knihovny jako vědecko-výzkumné instituce.

V rámci ústřední knihovnické rady došlo k rozdělení garancí konkrétních priorit. PhDr. Hemola je garantem Priority 3 a na semináři podrobně představil opatření, týkající se nosných problematik, které budou v rámci priority řešeny:

- 3.1 Zpracovat efektivní akviziční strategii s vymezením rolí jednotlivých typů knihoven; v oblasti knihoven provozovaných obcemi klást důraz na kvalitu fondu regionální literatury.
- 3.2 Zavést dotační program na podporu akviziční činnosti knihoven včetně doplňování starších fondů z antikvariátů, aukcí a internetových portálů.
- 3.3 Podporovat doplňování zahraniční literatury na podporu jazykového vzdělávání uživatelů do fondů knihoven.
- 3.4 Pokračovat v realizaci dotačního programu na podporu akvizice literatury v jazycích národnostních a etnických menšin, knih pro zdravotně postižené občany.
- 3.5 Pokračovat v podpoře projektu Česká knihovna na podporu akvizic nekomerčních titulů původní české literatury pro knihovny zapsané v evidenci knihoven.
- 3.6 Podporovat zajištění elektronických informačních zdrojů (včetně e-knih) pro výzkum, vývoj i veřejnost a nákup licencí na zpřístupnění výsledků digitalizace a děl nedostupných na trhu.
- 3.7 Propagovat a využívat otevřená úložiště pro přístup k publikovaným recenzovaným výsledkům výzkumu a vývoje.
- 3.8 Využít nástroje projektu Virtuální depozitní knihovna pro efektivní doplňování fondů depozitních knihoven o dokumenty vyřazované z jiných knihoven.
- 3.9 Podporovat kooperativní tvorbu národních, regionálních a oborových bibliografií s návazností na faktografické, plnotextové a multimediální zdroje.
- 3.10 Systematicky retrospektivně zpracovávat dosud nezpracované knihovní fondy včetně analytického zpracování.

Podopatření:

- 3.10.1 Zpracovat a realizovat Konceptci rozvoje analytické bibliografie na národní úrovni.
- 3.10.2 Zajistit zdroje kvalitních bibliografických a katalogizačních záznamů, především pro Českou národní bibliografii, analytickou bázi ANL a Souborný katalog ČR.
- 3.10.3 Podporovat tvorbu a využití regionálních a oborových informačních zdrojů.
- 3.9.4 Systematicky retrospektivně zpracovávat dosud nezpracované knihovní fondy včetně analytického zpracování.
- 3.11 Vybudovat Národní centrum pro elektronické informační zdroje CzechELib.
- 3.12 Umožnit přístup k veřejným úložištím v reakci na změny přístupu k vědeckým informacím.

V NK ČR byla 5. 10. 2017 pracovní porada a byl vytvořen neformální tým v zastoupení různých typů knihoven a byly dohodnuty a zdůrazněny hlavní směry pro řešení této priority: pokračovat v podpoře doplňování zahraniční literatury pro jazykovou přípravu, literatury národnostních, etnických menšin, literatury pro handicapované a nekomerční literatury, a realizovat nákup licencí na zpřístupnění výsledků digitalizace na základě novely AZ. Další nosnou prioritou v prioritách je cíl zavést dotační program na podporu akviziční činnosti knihoven včetně doplňování starších fondů z antikvariátů, aukcí a internetových portálů. Inspirací pro toto je nový dotační program pro ochranu kulturních statků, tzv. akviziční fond. PhDr. Hemola na závěr přítomné akvizitery vyzval k účasti na práci týmu.

Knihovna Antonína Švehly: Co znamená X v zemědělské knihovně?

Mgr. Jan Doboš z Knihovny Antonína Švehly si připravil příspěvek o budování fondu v knihovně a o akvizici i krátce pohovořila akvizitérka knihovny Ludmila Burgetová. Mgr. Doboš na úvod představil Knihovnu Antonína Švehly, její systém akvizice, zmínil též předmět akvizice, tematický profil fondu a druhy dokumentů, které jsou v této úzce specializované knihovně doplňovány. Jsou to tištěné české i zahraniční monografie, periodika, elektronické knihy a EIZ. Ve stavu fondu tištěných monografií je obsažen historický fond 9.512 k.j. a fond novodobých tisků 985.345 k.j. Ve fondu periodik je celkem 8.950 titulů, vázané ročníky činí 187.719 k.j., volná čísla 17.424 k.j. Tradičním a nosným způsobem doplňování je mezinárodní výměna, kterou v knihovně do fondu získali 9.613 neperiodických publikací a 4.309 titulů periodik. V knihovně se zabývají vlastním vývojem aplikací pro akvizici. Např. aplikaci pro správu periodik Mgr. Doboš představil na minulém akvizičním semináři. Hlavním cílem prezentace bylo vysvětlení, co se skrývá pod signaturou X. Pod tuto signaturu jsou zařazovány dosud nezpracované nerelevantní historické tisky nebo nerelevantní málo časté tisky, které jsou zpracovávány dle individuálního posouzení. Ke správě těchto dokumentů vyvinuli technické řešení, které chtějí rozšířit do sítě zemědělských knihoven. Tyto dokumenty pod signaturou X jsou k dispozici pro ostatní knihovny. Na rozvoji aplikace k signatuře X dále v knihovně pracují.

2. BLOK 12:20 – 13:20

Studijní pomůcky (nejen) pro akvizitéry

PhDr. Linda Jansová, Ph.D. z Knihovnického institutu NK ČR si připravila příspěvek o portálu (webu) [Studijní pomůcky pro knihovníky](#), jehož je autorkou a editorkou. Nejen za jeho tvorbu byla letos oceněna v soutěži o titul MARK 2017. Ze semináře se pro nemoc omluvila a tak její prezentaci interpretoval PhDr. Hanuš Hemola z NK ČR. Vývoji webu předcházely diskuze o tom, které zdroje by knihovníci mohli používat pro přípravu na zkoušky vztahující se k typovým pozicím z Národní soustavy vzdělávání, resp. Kvalifikací. Jednou z možností bylo využít stávající zdroje (nejrůznějšího charakteru), ale uspořádat je tak, aby odpovídaly jednotlivým typovým pozicím, a zpřístupnit je na jednom místě. Hlavním cílem webu Studijní pomůcky pro knihovníky, který provozuje [Knihovnický institut Národní knihovny ČR](#) je usnadnit přípravu na zkoušky vztahující se k typovým pozicím z [Národní soustavy povolání](#), resp. [Národní soustavy kvalifikací](#). Web je určen především zájemcům o absolvování zkoušky, kteří se z různých důvodů nemohou účastnit přípravných kurzů a na zkoušku se chtějí připravit samostudiem, účastníky, ale také lektory přípravných kurzů, všechny knihovníky, kteří se chtějí dále vzdělávat. Pomůcky jsou obvykle dostupné zdarma online nebo v knihovnách. Byly vytipovány hlavní možné zdroje studijních pomůcek z prostředí knihoven, z oborových vysokoškolských pracovišť. U pomůcek dostupných v knihovnách jsou uváděny především odkazy na jejich záznamy v [katalogu Knihovny knihovnické literatury](#) a v [Souborném katalogu ČR](#). Samotné studijní pomůcky nejsou součástí webu, vždy se jedná pouze o odkazy na jejich umístění na jiných webech či v knihovnách. Pomůcky jsou ve většině případů v češtině, ve výjimečných případech pak ve slovenštině. K pomůckám jsou přiřazeny znalosti a dovednosti uvedené u knihovnických typových pozic z Národní soustavy povolání. Lze si vyselektovat jednotlivé pomůcky dle typových pozic, dovedností, znalostí, autorů, klíčových slov, typů dokumentů, roku vzniku dokumentu i dle zdroje. Zároveň jsou znalosti a dovednosti přiřazeny k odpovídajícím činnostem z [Katalogu prací](#). Vhodné dokumenty si zde najde i knihovník akvizitér. Přehled zdrojů je aktualizován a průběžně je hlídána aktuálnost odkazů. Je možné doporučení nových pomůcek ze strany uživatelů přes webový formulář či upozornění e-mailem.

27 let k Vaším službám – komerční prezentace

Tomáš Loukota, Dis. z knižního velkoobchodu OPA opět přijel akvizitérům představit svou firmu, která zajišťuje distribuci knih se zaměřením na služby knihovnám všech druhů. Společnost OPA byla založena v srpnu 1990 jako první soukromý knižní velkoobchod po r. 1989. Od svého vzniku po současnost spolupracuje s knihovnami. Velkým plusem je široký sortiment a to, že OPA je rodinná firma. Spolupracuje s více než 250ti nakladateli, poskytuje zajímavé rabaty. Celou vnitřní organizaci i činnost neustále zdokonaluje a přizpůsobuje požadavkům obchodních partnerů, tedy knihovnám. Objednávky přijímají přes internet, e-mailem, poštou, telefonicky, faxem i osobně. Dodávají vlastní dopravou, menší zásilky kurýrní službou Geis. Vyřizují doobjednávky starších titulů. Rovněž nabízí možnost nákupu přímo ve velkoskladu s následným dovozem knih. Ve firmě si zakládají na osobním přístupu k zákazníkům, knihami žijí a knihy je baví. V posledních dvou letech se přestěhovali do nového skladu, který umožňuje pružnější expedici zboží. V lednu 2017 spustili nové webové stránky s objednávkovým a fakturačním systémem, upravili jej dle požadavků knihovníků, aby byl pro ně komfortnější. OPA nabízí přehled o novinkách v celé šíři knižního trhu, zasílá nabídku nových i chystaných titulů e-mailem a výhodný rabat. Pan Loukota představení své firmy obohatil fotografiemi z prostředí firmy i rodiny a zpestřil tak milým způsobem tuto pozvánku knihoven ke spolupráci.

Katalog prací a typová pozice akvizitér v Národní soustavě povolání

Ing. Dana Smetanová z NK ČR prezentaci rozdělila na dvě části. První byla obecná část, která se týkala informací o současném stavu přípravy novely Katalogu prací a druhá se věnovala akvizičním činnostem v Katalogu prací. Vysvětlila, proč chystají změnu a že hlavním cílem je provázat Katalog prací s [NSP](#) a [NSK](#). Kvůli nedostatku času na diskuzi a zjištění dopadů změn navrhli v září 2016 minimální změny a to úpravu, která se týká dvou typových pozic (NSP): systémový knihovník a správce digitální knihovny, dvě činnosti, které v současném katalogu prací téměř nejsou. Současný stav je takový, že návrhy jsou v připomínkovém řízení MPSV a pracují na dalších změnách a návrzích pro další typové pozice ve dvou variantách: příprava novely Katalogu prací (Nařízení vlády č. 222/2010 o katalogu ve veřejných službách a správě) nebo Doporučení MK ČR pro personální práci v knihovnách. Vznikly pracovní skupiny zaměstnanců knihoven různé velikosti a typu k jednotlivým typovým pozicím:

- akvizitér, katalogizátor, správce fondu,
- metodik,
- systémový knihovník, správce digitální knihovny,
- knihovník v přímých službách, referenční knihovník, knihovník v knihovně pro děti.

Součástí práce skupiny je shromáždění podkladů, výběr výstižných formulací, vytvoření nových; doplnění činností, které v Katalogu chybí; činnosti ve třídách odstupňovat podle složitosti, odpovědnosti, namáhavosti práce; porovnat formulace z hlediska obtížnosti s ostatními pozicemi a příbuznými profesemi v katalogu prací (např. archivář, správce ICT, lektor). Cílem je výčet činností pro jednotlivé typové pozice (NSP) a jejich zařazení do platové třídy. Co se týče zákonné formy, návrhy pro Katalog prací musí být rozpočtově neutrální, nesmí zavdat příčiny k masovějšímu zvedání tříd ani příčiny ke snižování tříd. Návrh by měl otevřít možnost zařadit zaměstnance do příslušné třídy podle náročnosti práce bez ohledu na typ a územní působnost knihovny. Což je v současné době nejvíce kritizováno a jeví se jako největší problém. Hlavními kritérii pro zařazení do třídy jsou: stupeň vzdělání, složitost, náročnost, odpovědnost práce, psychická a fyzická namáhavost. Činnosti musí být ve třídách odstupňovány podle složitosti, odpovědnosti, náročnosti, namáhavosti vykonávané práce. Náročnost činností a zařazení do tříd je odvozeno od územní působnosti knihovny. Toto je v současnosti v Katalogu prací systematicky řešeno pojmy: knihovny s lokální působností (třída 7-9), knihovny s regionální působností (třída 8-10), knihovny s celostátní působností, ale asi ve čtyřech bodech je nesystematicky zařazen pojem knihovny s krajskou působností. Toto chtějí odbourat, nově posoudit a vnést systém novými návrhy formulací. Zároveň řeší další činnosti v Katalogu prací, jako např. formulace: samostatné zajišťování chodu knihovny a samostatný knihovník. Ing. Smetanová dále představila zařazení povolání akvizitér v NSP a stupňování akvizičních činností v Katalogu prací spolu s návrhy možných nových formulací katalogových vět. Na základě Průzkumu věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven v letech 2016-2017 představila formou grafů přehled, kolika zaměstnanců se navrhované změny dotknou. Na závěr shrnula klady a zápory obou připravovaných variant (novela vs. příručka) a vyzvala k aktivní diskuzi na toto téma.

3. BLOK 14:00- 15:20

Retrospektivní doplňování fondů a nabídkové seznamy odepsaných dokumentů

Mgr. Anděla Prchlíková ze SVKPK se svým příspěvkem z akviziční praxe doplňování fondů z nabídkových seznamů vybídla knihovny ke spolupráci při vytváření těchto seznamů a shrnula, jak by dle ní měly nabídkové seznamy vypadat, aby byly akvizitérům k užítku a práce s nimi byla snadnější. Po připomenutí znění zákona o vyřazování dokumentů, zmínila význam nabídek pro krajskou knihovnu. Z nabídkových seznamů doplňují regionální fond, duplikáty, náhrady za ztracené nebo poškozené exempláře v běžném i konzervačním fondu. Uvedla své zkušenosti při získávání dokumentů z nabídek jiných knihoven a poukázala na některé nešvary, které se vyskytují při zveřejňování seznamů. Vygenerované odpisové seznamy v některých knihovnách obsahují informace, které jsou pro výběr zbytečné a naopak některé chybí. Také je v seznamech zahrnuto vše včetně ztrát a zničených dokumentů a to je dokument po výběru pak nedostupný či ve stavu, kdy je zbytečné jej zpracovávat do fondu. V nabídkových seznamech nesmí chybět v úplné formě názvové údaje, autorské, nakladatelské, rok vydání. Důležitý je také formát souboru. Naprosto nevhodné jsou skenované tištěné výstupy (.jpg), naopak v jiných formátech (s příponou .xls, .doc, .pdf) lze dobře vyhledávat. Dále by v knihovně uvítali abecední řazení seznamu dle autora/názvu. Z praxe uvedla příklady, kdy jim byly zaslány dokumenty s vytrženou titulní stranou, knihy čitelné, ale špinavé, polité či polorozpadlé. Takové dokumenty by se na nabídkové seznamy neměly dostávat, nebo by jejich stav měl být zřejmý z nabídkového seznamu.

Kritéria výběru literatury v akviziční praxi MZK

Mgr. Ludmila Pohanková, vedoucí odboru doplňování fondu MZK Brno nejprve představila svou knihovnu. Její počátky se datují do roku 1770, kdy byla založena soukromá příruční knihovna Moravsko-slezské hospodářské společnosti pro povznesení zemědělství, přírodovědy a vlastivědy. Z hlediska akvizice byl důležitý rok 1947, MZK získala právo celostátního povinného výtisku. Od r. 1993 knihovna nese název Moravská zemská knihovna. MZK má celkem 4 239 016 k.j. Přírůstek za rok 2016 činil 40 845 k.j. Rozložení způsobu nabytí při získávání neperiodických publikací je 71 % povinným výtiskem, 16 % nákupem a 13 % tvoří dary. Základní kritéria nákupu stanovuje poslání a funkce knihovny a její strategie budování fondu, zajišťující optimální strukturu a obsah fondu. Garantují doplňování národní produkce (současné i dříve vydané) v maximální úplnosti, a to pro účely archivní i pro zajištění univerzální dostupnosti bohemikální produkce. Doplňují dokumenty se zaměřením na potřeby brněnských vysokých škol, vědeckých a odborných pracovišť, a to především v oblasti společenských a přírodních věd, kultury a umění; v souladu s profilem

fondu knihovny. Sledují odborné potřeby vysokoškolsky graduovaných uživatelů a studentů hlavních univerzitních oborů požadujících základní i nadstavbovou literaturu. MZK je knihovnou s univerzálním knihovním fondem doplněným specializovanými fondy, která trvale uchovává konzervační fond a historický fond. Plní funkci krajské knihovny v Jihomoravském kraji. Hlavními kritérii při nákupu dalších výtisků české produkce, zahraniční literatury a výběru z darů jsou relevantnost, kvalita, komplexnost, půjčovnost, požadavky čtenářů, jazyk, druh dokumentu, cena, ale například i druh vazby. Všechna tato kritéria byla v prezentaci podrobně rozebrána pomocí tabulek, statistik a grafů. Zajímavostí při zajišťování relevantnosti dokumentů je systém garantů. V MZK se osvědčilo mít z řad pracovníků knihovny tzv. guaranty, kteří jsou pověřeni sledovat novinky dle přidělených oborů. Garanti jsou v těchto oborech vzděláni, mají své kontakty na příslušné fakulty vysokých škol a odborná pracoviště. Dvakrát týdně se pro ně chystá výstavka z došlých povinných výtisků (PV), ze kterých vyberou tituly svého oboru a konkrétní doporučí k nákupu. V akvizici tipy vyhodnocují a dokončují akviziční proces doplňováním z různých zdrojů. PV se umísťuje pouze prezenčně ve studovněch. Při nákupu upřednostňují tištěný formát. Práce akvizitéra je (nejen v MZK) zajímavá a náročná. Na kvalitě práce a rozhodnutí o nákupu závisí kvalita fondu a úroveň spokojenosti uživatelů.

Z akviziční praxe SVKUL

Bc. Denisa Szaffnerová ze Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem si připravila příspěvek s výběrem informací z akviziční praxe oddělení doplňování a zpracování fondu (ODZF) SVKUL. Nejprve v krátkosti pohovořila o SVKUL a představila i její oddělení, jehož náplní není pouze akvizice, ale i katalogizace, expedice, revize, odpisy a taktéž paginace s tvorbou metadat v rámci digitalizace. SVKUL v současnosti sídlí ve dvou hlavních budovách v ulici Velká Hradební a W. Chuchilla (vědecká a lidová část). Od tohoto uspořádání se odvíjí i způsob akvizice. Třetím pracovištěm je oddělení časopisů v ulici Bratislavská, přestěhované po dobu rekonstrukce historické budovy ve Velké Hradební. Ke knihovně patří 6 poboček. Stav knihovního fondu k 31. 12. 2016 činil 747687 k.j. a v roce 2016 bylo přijato do evidence ve všech odděleních 21172 knihovních jednotek. Z rozpočtu se řeší i nákup e-knih (eReading, Flexibooks). Oddělení doplňování a zpracování fondu má na starost akvizici a katalogizaci dokumentů neperiodické domácí i zahraniční literatury včetně pokračujících zdrojů, elektronických zdrojů, kartografických dokumentů, hudebnin, CD, audioknih, DVD, deskových her pro tato oddělení: lidová půjčovna, dětské oddělení, oddělení cizojazyčné literatury, hudební oddělení, vědecká půjčovna, 4 specializované studovny a pobočky. Zpracování periodik zajišťuje oddělení časopisů. Funkce SVKUL plní funkci krajské knihovny, je vědeckou knihovnou a zároveň plní městskou funkci, a o to je nákup dokumentů

složitější, protože pokrývá akvizici fondu na úrovni studijní až vědecké, ale i akvizici beletrie a populárně naučné literatury. Za doplňování knihovního fondu jsou odpovědni vedoucí ODZF a vedoucí OČ (periodika). Na výběru vhodných dokumentů k doplnění do fondu SVKUL a určení počtu získávaných multiplikátů se kromě pracovníků ODZF a OČ podílí také jednotliví vedoucí výpůjčních oddělení a pracovníků poboček. V SVKUL funguje též akviziční komise (skupina), složená z vedoucích pracovníků jednotlivých oddělení. Schází se min. 2x ročně a specifikuje obecné cíle budování fondu. Fungování komise s výběrem knih jednotlivě či s knihou v ruce není možný, knihy se nakupují co nejrychleji a nejlevněji. V knihovně fungují všechny způsoby doplňování fondu: nákup, regionální povinný výtisk, dary, projekty a výměna. Severočeská vědecká knihovna již dlouhodobě při výměně publikací spolupracuje s Deutsche Nationalbibliothek v Lipsku. Využívá projekty Česká knihovna a Cizojazyčná literatura. Na základě nabídek nebo osobního výběru se doplňují z darů deziderata nebo publikace, které v knihovním fondu nejsou. V rámci PV zpracovává knihy, brožury, kartografické dokumenty, pohledy, kalendáře (plakáty ne). Na nákup dokumentů rozpočet SVKUL v roce 2017 (na vše kromě periodik) činí 2.365.000,-, plus příspěvek Magistrátu města Ústí nad Labem (dotace) 400.000,-. Nákup probíhá ve velké míře prostřednictvím webových portálů knižních distributorů (Euromedia, Kosmas, DISTRI, OPA, Aleš Čeněk) a e-shopů nakladatelů a knihkupectví. Oddělení přímo obchoduje s těmito nakladateli (výběr): ANAG, BB ART (AKTIS), Beta Dobrovský, Brána, Dybbuk, Grada, Leges, Mladá Fronta, Masarykův ústav, Pragma, Prodos, Seqoy, Svojtka, Zoner software. Kromě jiného produkci univerzit řeší také formou kontinuálních objednávek, např. s těmito VŠ: ČVUT, Slezská univerzita v Opavě, Technická univerzita v Liberci, Univerzita Pardubice, Univerzita Palackého v Olomouci, Západočeská univerzita v Plzni, VŠE Praha, Akademické nakladatelství CERM. Bc. Szaffnerová z praxe uvedla pár tipů na usnadnění práce v akvizici, např. používání sdílených souborů na Google Disk, pro nákup s knihou v ruce doporučila mobilní aplikaci Barcode Scanner. Také představila nové činnosti oddělení akvizice související s nutností větší propagace zakoupených dokumentů, protože zveřejňování novinek na webu knihovny nestačí. V oddělení z tohoto důvodu vedou knihovní instagram, twitter a připravují spuštění knihovního blogu/magazínu v novém.

Akvizice v muzejní knihovně

PhDr. Ila Šedo vedoucí knihovny Západočeského muzea v Plzni (ZČM) předstoupil s přednáškou o akvizici muzejních knihoven. Každá muzejní knihovna je jiná, je zaběhnutá jiná praxe, jiná tradice. V knihovně ZČM mají tematický plán doplňování, kterým se řídí. Vlastní akvizice je podmíněná charakterem knihovny a její historií. Muzeum bylo založeno r. 1878 a nejstarší fond sahá do této, ale i starší doby. Uměleckoprůmyslové muzeum, které v té době vzniklo, mělo určité zaměření a v historickém toku doznalo změn. Nejvíce to bylo poznat v r. 1948, kdy se v Plzni sloučila 3 muzea a složka průmyslová úplně zanikla. Technické obory se přestaly doplňovat. Akvizici v průběhu let ovlivňovalo i složení odborných oddělení muzea. V minulosti například existovalo oddělení pivovarnictví. O pivovarské muzeum však kvůli určitým okolnostem přišli a tak se přestal doplňovat obor pivovarnictví. Naopak v posledním desetiletí zase vzniklo muzeum loutek a v knihovně se bude rozšiřovat fond literatury o loutkoherectví a související obory. Akvizice je živý proces. Akviziční politika je dále ovlivňována tím, že nakupují dokumenty v jednom exempláři a všechny publikace trvale uchovávají. Dalším prvkem, který ovlivňuje akvizici, je struktura muzejních knihoven. Obecně se většinou dělí na studijní fondy a sbírkové fondy. Sbírkové fondy jsou prvkem, který většina knihoven nezná. V muzeích všeobecně, tudíž i v jejich knihovnách jsou sbírkové fondy řízeny naší legislativou (např. zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy). Většina muzejních knihoven má dva druhy sbírkových fondů. Jeden je věnován regionální literatuře a druhý historickým fondům. Akvizice pro studijní a pro sbírkový fond je stejná, jen s tím rozdílem zaměření. Regionální literaturu v knihovně shání v malých nakladatelstvích a na regionálních akcích. Informace o regionální literatuře získávají i z místního tisku, sledováním regionálních grantových projektů, které přispívají na vydávání publikací. Zaměřují se na regionální odbornou literaturu a literaturu partnerských institucí. U akvizice sbírkového historického fondu je situace jednodušší. Informačním zdrojem jsou především aukce a aukční katalogy, nabídkové seznamy a antikvariáty. Nákup probíhá samozřejmě prostřednictvím distribucí a nakladatelů, někdy velmi malých až specializovaných nakladatelů. Dalším způsobem akvizice je výměna, která funguje velmi dobře. Muzejní ústavy mají bohatou nakladatelskou činnost a pro výměnu je zde prostor. Z hlediska ZČM je při výměně podstatné, že jejich publikace se dostanou k partnerům. V neposlední řadě jsou v akvizici využívány dary. Dary podléhají, dle nařízení KÚ PK, evidenci a smlouvě a v knihovně dary pečlivě evidují. Dary jsou mnohdy zdrojem vzácných či zajímavých publikací, proto je pečlivě prozkoumávají. Speciálním akvizičním zdrojem jsou pro ZČM menší knižní veletrhy či festivaly regionálních nakladatelů, jako je pardubický Zámek plný knih, Tabook, a také Plzeňský knižní trh, jehož 3. ročník pořádá Knihovna města.

4. BLOK 15:40 – 16:20

Centrální akvizice knihoven - CENTAK.CZ

Ing. Jiří Šilha (Tritius Solutions a.s.) a Ing. Miloš Novotný přijeli představit nový portál Centrák.cz (Centrální akvizice), který knihovnám umožní pohodlnější a efektivnější nákup a je zdarma. Ing. Šilha vedl obecnou část a přítomné seznámil s Centrákem. S Centrákem začali loni, kdy si definovali vizi, jak knihovnám usnadnit práci při akvizici. Hlavní výhodou této platformy je přímé a co nejužší napojení na stávající systémy, které distribuují (Clavius a Tritius). Centrák nabídne ediční plány řady distributorů a nakladatelství a v tomto jednom místě je možnost vytvářet sofistikované objednávky tak, že systém je přímo napojený na jednotlivé dodavatele. Zásadním způsobem to urychlí objednávání. Akvizitér se pohybuje mezi řadou e-shopů s různým ovládáním. Zde v Centráku je vyhledávání titulů a porovnávání cen spojeno v jediném kroku, dále slouží k vytváření objednávek a sledování dodání. Do košíku se dají tituly a systém vypočte a nabídne varianty nákupu s různými cenami. Systém Centráku a e-shopy distributorů jsou propojeny přes API. U dodavatelů mají zajištěnu minimální smlouvu (25% slevu) a pokud má knihovna smlouven jiný (vyšší) rabat, je v tomto systému nastaven. V současnosti spolupracují zatím s Euromedií a Albatrosem a jejich cílem je zapojit další dodavatele. Podporovány jsou systémy Tritius a Clavius. Centrák používají zkušebně dvě knihovny (ty mají Clavius) a v nejbližší době nabídnou užití portálu i dalším uživatelům Clavia. Tritius bude plně podporován začátkem r. 2018. V plánu mají doplnění funkcí pro zlepšení nákupu, které budou například využívat data a informace z objednávek knihoven a půjčovnosti titulů. Objednávky se vytváří na webovém rozhraní Centráku a objednávka se převede do Clavia. Fakturace i reklamace probíhají na úrovni knihovna – dodavatel. Dále převzal slovo Ing. Novotný a v demoverzi prakticky ukázal propojení portálu se systémem Clavius: záložku Novinky, Nejprodávanější tituly. Ve všech záložkách je klasický vyhledávací režim, je možné si informace seřadit dle různých parametrů a u jednotlivých děl lze zobrazit detailní informace (anotace, obálka). Jsou provázány informace mezi systémem a Centrákem a je vidět, zda knihovna titul má, v kolika exemplářích, zda je objednán, kolikrát byl půjčen. V akvizičním modulu lze po objednávce tituly rovnou převést do Clavia jako objednané, funguje rozdělení konkrétního titulu na různé lokace. Je tedy spojeno objednávání a nutnost dalšího zadávání do systému, aby bylo vidět, že dokument je objednán. Centrák tak ulehčuje a zjednodušuje akviziční činnost a zároveň zpřehledňuje systém nabídek. O provázání a napojení na jiné knihovní systémy vytvořením příslušného API uvažují. Předběžní zájemci z řad knihoven užívajících jiné knihovní systémy se mohou ozvat. V této fázi vývoje je prioritou přidání více dodavatelů a práce na propracovanějším výběru dokumentů.

Akviziční portál - nová aplikace nejen pro akvizitéry

Ing. Martin Lipert (Team Library, s.r.o.) přítomně seznámil s novou platformou (portálem), který má dva hlavní cíle a to sjednotit všechny vydávané knihy do jednoho katalogu a porovnat ceny jednotlivých dodavatelů. Aplikace dále obsahuje velmi užitečné funkce, např. kontrolu již zakoupených knih. Portál vznikl ve spolupráci s Městskou knihovnou Antonína Marka v Turnově za podpory VISK 3. Aplikace je kompatibilní se všemi knihovními systémy a je k dispozici zdarma. Princip je takový, že jsou s dodavateli dohodnuty jednotné podmínky pro všechny knihovny, aby i malé knihovny dosáhly na slušné rabaty. Primárním úmyslem aplikace úplně není šetřit peníze na rabatech, ale uspořit čas a peníze. V jednom prostředí lze objednávat z různých zdrojů, z jednoho místa. V současnosti jsou zapojeni 4 dodavatelé: Pemic, Kosmas, Host, Alpress. Ing. Lipert předvedl grafické zpracování aplikace, práci v ní a na příkladech další funkce pro ulehčení práce akvizitéra:

- možnost náhledu knihy (až 80 str.) v pdf,
- možnost zjištění oblíbenosti titulu, kdy využívají data z portálu hodnotícího knihy,
- způsob vyhledávání dle různých kritérií (oblíbenost, datum,
- informace o zakoupení dokumentu (ANO/NE),
- možnost filtrovat objednávky,
- možnost nastavení rozpočtů,
- návrhy na nákup od nasdílených kolegů,

Fakturace probíhá na jednom místě. Z portálu se vytiskne faktura po odsouhlasení došlé objednávky knihovnou. Knihy zasílá dodavatel. Reklamace se vyřizují s portálem přímo. Tato nová aplikace je autonomní portál, který nemá žádné vazby na knihovní systémy. Při zapojení více knihoven se předpokládá, že na základě obratu mohou být rabaty ještě lepší a bude z toho těžit každá knihovna. Pro zapojené knihovny je i možné splnění vize, že současný fond (na základě ISBN) může být na bázi manuálního importu do aplikace překlopen. Kdokoliv z dodavatelů a knihoven je vítán.

5. Diskuze a závěr 16:20 – 17:00

Na závěr semináře Mgr. Bechný poděkoval pořadatelům z KKV, všem přítomným a přednášejícím za účast. Připomněl, že druhý den bude zahájen 27. podzimní knižní veletrh s bohatým doprovodným programem. Účastníci semináře, kteří měli zájem, také mohli v sále budovy Staré radnice Knihovny Vysočiny zdarma navštívit večerní program a to LiStOVání s ROBERTEM FULGHUMEM - CO JSEM TO PROBOHA UDĚLAL. Následovala autogramiáda a představení nové Fulghumovy knihy OPRAVÁŘ OSUDU.

8. 11. 2017

Zapsala:

Bc. Denisa Szaffnerová

vedoucí oddělení doplňování a zpracování fondu

Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem

szaffnerova@vkul.cz